

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ВИСШ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ

ул. „Цар Калоян“ № 1-а, 1000 София, тел. 986-28-61, 987-55-13,
факс 987-65-14, e-mail: arch@vas.bg

Изх. ... *Q.M.*

Дата: *05.06.*2018 г.

ДО
ОБЩОТО СЪБРАНИЕ НА
ГРАЖДАНСКА И ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ
НА ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД

СТ А Н О В И Щ Е

НА ВИСШИЯ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ
по тълкувателно дело № 8 / 2017 г.

УВАЖАЕМИ ВЪРХОВНИ КАСАЦИОННИ СЪДИИ,

С Разпореждане от 8.12.2017 г. на председателя на ВКС е образувано т. д. № 8/2017 г. по описа на Общото събрание на Гражданската и Търговската колегия на ВКС по следните въпроси:

„1. Допустимо ли е предявеният иск по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК за установяване дължимост на вземане по договор за банков кредит поради предсрочна изискуемост да бъде уважен само за вноските с настъпил падеж, ако предсрочната изискуемост не е била обявена на длъжника преди подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ? Ако е допустимо, по отношение на кои вноски следва да се уважи искът – вноските с настъпил падеж към момента на подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ по

чл. 417 ГПК или вноските с настъпил падеж до приключване на устните състезания в първоинстанционното или въззивното производство по чл. 422, ал. 1 ГПК?

2. Условие ли е за уважаване на иска по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК за установяване дължимост на вземане по договор за банков кредит поради предсрочна изискуемост, когато тя не е била обявена на длъжника преди подаване на заявлението, вноските с настъпил и ненастъпил падеж да бъдат разграничени в заявлението за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ по чл. 417 ГПК, в извлечението от счетоводни книги и в исковата молба по чл. 422, ал. 1 ГПК? “

На основание чл. 129, ал. 4 от Закона за съдебната власт (ЗСВ) излагам на вниманието Ви становище по поставените за тълкуване въпроси, включително по допълнително поставения въпрос, предмет на образуваното тълкувателно дело № 2/2017 г. по описа на ОСГТК на ВКС.

Поставен въпрос 1 - първа част от въпроса:

„Допустимо ли е предявеният иск по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК за установяване дължимост на вземане по договор за банков кредит поради предсрочна изискуемост да бъде уважен само за вноските с настъпил падеж, ако предсрочната изискуемост не е била обявена на длъжника преди подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ?“

Противоречива практика, мотивирала предложението за тълкувателно решение:

По въпроса е налице противоречива съдебна практика на състави на ВКС, които противоречия намират отражение и в актовете на долноинстанционните съдилища.

Според първото становище по този въпрос, предвид липса на надлежно уведомяване на длъжниците, извършено до датата на подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение, за упражненото от банката – кредитор право да обяви кредита за предсрочно изискуем, не е настъпила предсрочна изискуемост при договорените от страните условия и обективизираното в заповедта за изпълнение парично вземане не е възникнало на твърдяното в исковата молба основание – предсрочна изискуемост на кредита. Поради липса на разграничение между падежирани и непдадежирани погасителни вноски към датата на заявлението, с което е инициирано заповедното производство както в заявлението, с което е поискано издаване на заповед за незабавно изпълнение на цялата непогасена главница по

кредита поради настъпила предсрочна изискуемост на кредитния дълг като глобална сума и за дължимите лихви и такси, така и в исковата молба, която не съдържа петитум за установяване съществуването на вземане за изискуеми задължения, се приема, че надлежно релевираното основание за възникване на вземанията е предсрочна изискуемост на кредита - **Решение № 205/16.02.2017 г. на ВКС, състав на Второ т.о., по т.д.№ 2932/2015 г.**

Според второто разбиране, може да се уважат само за изискуемите и неплатени вноски по кредита, отразени в счетоводните книги на банката, иск, предявен по чл. 422 ГПК, при отсъствие на обявена предсрочна изискуемост на цялото вземане. В подкрепа на тази теза се изтъква обстоятелството, че не може да се поддържа наличието на изменение на договора когато вземането произтича от договор за банков кредит, чиято предсрочна изискуемост не е била надлежно обявена на длъжника-ответник преди подаването на заявлението за издаване заповед за изпълнение поради неплащане на една или повече вноски. Обратното би означавало игнориране на съществуваща валидна облигационна връзка по договор за кредит и сключени между страните анекси, по силата на които кредитополучателят дължи изпълнение макар и само на онази част, по отношение на която е настъпил падежът, договорен от страните. Не следва да се приеме, че след като вземането не е изцяло изискуемо поради непредявената предсрочна изискуемост при условията на закона, то не може въобще да се отрече съществуването на самото вземане като се отхвърли искът в обема на безспорно установеното неизпълнение на същото вземане по отношение на вече падежираните вноски. В хипотезата на предсрочна изискуемост на съответния банков кредит, която не е могла да настъпи валидно, изискуеми са само вземанията, представляващи вноски по кредита и други акцесорни вземания, които са с настъпил падеж към датата на подаване на заявлението за издаване заповед за изпълнение и са включени в представеното извлечение от счетоводните книги - **Решение № 15 от 9 май 2017 г. на ВКС, първо отделение на ГК по д.№ 60034/2016 г.; Решение № 103/7.8.2017 г. по т.д.№ 851/2016 г. на I ТО на ВКС; Решение № 100/31.07.2017 г. по т.д.№ 1357/2016 г. на ВКС.**

Становище по поставения въпрос:

Висшият адвокатски съвет намира за правилно **второто разбиране**, според което може да се уважат само за изискуемите и неплатени вноски по кредита, отразени в счетоводните книги на банката, иск, предявен по чл. 422 ГПК, при отсъствие на обявена предсрочна изискуемост на цялото вземане.

Съображенията ни за това са следните:

Изразеното първо становище е неправилно, което произтича от обстоятелството, че ненадлежното право на кредитора да обяви предсрочна изискуемост на цялото задължение по договора за кредит, в хипотезите когато същият се е снабдил по реда на заповедното производство с изпълнително основание за вземането в пълен размер и изпълнителен титул за провеждане на принудителното изпълнение, не може да изключи дължимостта на онези неизпълнени вноски за погасяване на кредита до момента на подаване на заявлението по чл. 417-418 ГПК, нито възможността за снабдяване с изпълнителен титул по посочения ред- по арг. на чл. 60, ал. 2 ЗКИ, нито възможността на база на издадения изпълнителен лист, до размера на тази част на неизпълненото парично задължение да се предприеме принудителното събиране на вземането.

Основанието на иска, предявен по реда на чл. 422 ГПК, според посочените в заявлението и/или в документа по чл. 417, т. 2 ГПК правопораждащи субективното материално право юридически факти – договор за кредит, обезпечителни договори, както и договори, внасящи промяна в облигационното отношение. Предсрочната изискуемост на вземането по договор за кредит променя изискуемостта на вноските, които не са подлежали на изпълнение преди датата на настъпването ѝ, но няма за последица изменение на основанието, от което произтича вземането. Съгласно разпоредбата на чл. 162 ГПК, когато искът е установен в своето основание, но няма достатъчно данни за неговия размер, съдът определя размера по своя преценка или взема заключението на вещо лице. **Разглеждането и уважаването на иска по чл. 422, ал.1 ГПК само спрямо вземания с падеж преди датата на подаване на заявлението за издаване на заповед за незабавно изпълнение не е препятствано от недоказаното в исковото производство настъпване на предсрочна изискуемост за останалата част от кредита в хипотеза на позоваване от страна на банката-ищец на предсрочна изискуемост на целия кредит или на непогасения остатък от него.** Разглеждането и уважаването на иска по чл. 422, ал.1 ГПК досежно вноските с настъпил падеж не е в нарушение на диспозитивното начало в процеса, а постановяване на решение съобразно всички установени факти по делото и произнасяне по спорния предмет, като уважаването на иска досежно вноските с настъпил падеж представлява частично уважаване на исковата претенция, която е установена в своето основание, но е изискуема само в една своя част, т.е.

исквата претенция е доказана в своето основание, но е частично основателна по размер.

Поставен въпрос 1 – втора част от въпроса:

„Ако е допустимо, по отношение на кои вноски следва да се уважи искът – вноските с настъпил падеж към момента на подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ по чл. 417 ГПК или вноските с настъпил падеж до приключване на устните състезания в първоинстанционното или въззивното производство по чл. 422, ал. 1 ГПК?“

Противоречива практика, мотивирала предложението за тълкувателно решение:

По въпроса е налице противоречива съдебна практика на състави на ВКС, които противоречия намират отражение и в актовете на долноинстанционните съдилища.

Според първото становище по този въпрос, ако не е настъпила предсрочна изискуемост на остатъка от кредита, са изискуеми само вземанията, представляващи вноски по кредита и други акцесорни вземания (неустойки, лихви), които са с настъпил падеж към датата на подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение и са включени в представеното извлечение от счетоводните книги. В този случай предявеният по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК иск следва да се уважи в размер на изискуемите и неплатени вноски по кредита, отразени в извлечението на счетоводните книги на банката, а за разликата до размера на неплатените, но неизискуеми към момента на подаване на заявлението вноски, в т. ч. за остатъка от кредита - да се отхвърли - Решение № 139 от 05.11.2013г. по т. д. № 57/2012г. на ВКС, ТК, I т. о.

Според второто разбиране, съдът е длъжен при установяване на размера на падежираните вноски да съобрази разпоредбата на чл. 235, ал. 3 ГПК като зачете и фактите от значение за спорното право. Счита се, че следва да бъде взета предвид неизпълнената част на задължението, съставляваща сбора на непогасените вноски с настъпил падеж до момента на приключване на устните състезания във въззивната инстанция (арг. чл. 235, ал. 3 ГПК) - Решение № 15/09.05.2017г. по гр. д. № 60034/2016г. на ВКС, ГК, I г. о. и Решение № 7/19.05.2017г. по гр. д. № 60053/2016г. на ВКС, ГК, I г. о.

Становище по поставения въпрос:

Висшият адвокатски съвет намира за **правилно първото становище**, според което, ако не е настъпила предсрочна изискуемост на остатъка от кредита, са изискуеми само вземанията, представляващи вноски по кредита и други акцесорни вземания (неустойки, лихви), които са с настъпил падеж към датата на подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение.

Неправилно е второто разбиране, което произтича от постановеното в т.9 от Тълкувателно решение № 4/2013 г. от 18.06.2014г., постановено от Общото събрание на гражданската и търговската колегия на ВКС, според което въпреки, че по общото правило на чл.235, ал.3 ГПК съдът взема предвид всички факти, които са от значение за спорното право, и това са фактите, настъпили след предявяване на иска – от момента на подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение до приключване на съдебното дирене в производството по иска, предявен по реда на чл. 422 ГПК, респ. 415, ал. 1 ГПК, следва да се провежда разграничение по отношение на зачитане на принудително събраните суми по образувано въз основа на заповедта за изпълнение изпълнително производство. В случая при прилагане на разпоредбата на чл. 235, ал. 3 ГПК, според която съдът взема предвид и фактите, настъпили след предявяване на иска, които са от значение за спорното право, следва да се отбележи, че в настоящия случай това следва да бъдат единствено правопогасяващите юридически факти след подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение, но не и настъпила впоследствие изискуемост.

Разпоредбата на чл. 235, ал. 3 ГПК не може да бъде приложена от съда по отношение на падежираните след подаване на заявлението вноски за главница и други акцесорни вземания, тъй като се установява съществуване на вземане по издадена заповед за изпълнение и няма как да се уважи положителният установителен иск за вземане, което не е било изискуемо в заявения размер и не е било възникнало към датата на подаване на заявлението. Оттук следва и заключението, че **не следва да се съобразяват вземанията, чиято изискуемост е настъпила в хода на процеса – след подаване на заявлението по чл. 417 ГПК** (в този смисъл - Решение № 148 от 02.12.2016 г. по т. д. 2072/2015 г. на I т. о., Решение № 190 от 14.12.2016 г. по т. д. 2349/2015 г. на I т. о., Определение № 342 от 7.06.2017 г. на ВКС по т. д. № 2426/2016 г., I т. о., и др.).

Поставен въпрос 2:

„Условие ли е за уважаване на иска по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК за установяване дължимост на вземане по договор за банков кредит поради предсрочна изискуемост, когато тя не е била обявена на длъжника преди подаване на заявлението, вноските с настъпил и ненастъпил падеж да бъдат разграничени в заявлението за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ по чл. 417 ГПК, в извлечението от счетоводни книги и в исковата молба по чл. 422, ал. 1 ГПК?“

По въпроса е налице противоречива съдебна практика на състави на ВКС, които противоречия намират отражение и в актовете на долноинстанционните съдилища.

Според първото становище по този въпрос, когато в заявлението по чл. 417, т. 2 ГПК, в представеното с него извлечение от счетоводните книги на банката, установяващо вземанията ѝ, и в исковата молба главницата, изискуемите редовна и наказателна лихва са посочени като глобални суми, претендирани на основание предсрочна изискуемост, и в обстоятелствената част на заявлението и исковата молба липсва разграничение на падежирани и непаетежирани вноски към момента на подаване на заявлението, е недопустимо въззивният съд да уважи иска по реда на чл. 422 ГПК за вземанията по договора за кредит с настъпил падеж към датата на подаване на заявлението по чл. 417 ГПК за издаване на заповед за изпълнение, които са включени в представеното извлечение от счетоводните книги - **Решение № 246 от 31.05.2017 г. на ВКС по т. д. № 2406/2015 г., II т. о., ТК, докладчик съдията Светла Чорбаджиева.**

Според второто разбиране, ако не е настъпила предсрочна изискуемост на остатъка от кредита, са изискуеми само вземанията, представляващи вноски по кредита и други акцесорни вземания (неустойки, лихви), които са с настъпил падеж към датата на подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение и са включени в представеното извлечение от счетоводните книги. В този случай предявеният по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК иск следва да се уважи в размер на изискуемите и неплатени вноски по кредита, отразени в извлечението на счетоводните книги на банката, а за разликата до размера на неплатените, но неизискуеми към момента на подаване на заявлението вноски, в т. ч. за остатъка от кредита - да се отхвърли - **Решение № 139 от 5.11.2013 г. по т. д. № 57/2012 г. на ВКС, ТК, I т. о.**

Становище по поставения въпрос:

Висшият адвокатски съвет намира за **правилно второто становище**, според което за уважаване на иска по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК за установяване дължимост на вземане по договор за банков кредит поради предсрочна изискуемост, когато тя не е била обявена на длъжника преди подаване на заявлението, не е условие вноските с настъпил и ненастъпил падеж да бъдат разграничени в заявлението за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ по чл. 417 ГПК, в извлечението от счетоводни книги и в исковата молба по чл. 422, ал. 1 ГПК. Това произтича на първо място от обстоятелството, че идеята на заповедното производство и връчването на заповедта за изпълнение е да се позволи на длъжника да възрази, след което да се отвори пътят на исковото производство и да се разгърне то за установяване на вземането на кредитора. В тази хипотеза, в случай че в хода на производството се установи, че не е налице надлежно обявена предсрочна изискуемост на вземането, то ще се стигне до частично уважаване на исковата претенция – а именно до размера на падежиралите до подаване на заявлението вноски. От това обстоятелство следва, че така поставеният въпрос (за отразяване на вноските с настъпил и ненастъпил падеж да бъдат разграничени в заявлението за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ по чл. 417 ГПК, в извлечението от счетоводни книги и в исковата молба по чл. 422, ал. 1 ГПК) няма да е условие за уважаване на иска по чл. 422 ГПК, а ще бъде въпрос за установяване на размера на претенцията. Съгласно разпоредбата на чл. 162 ГПК, когато искът е установен в своето основание, но няма достатъчно данни за неговия размер, съдът определя размера по своя преценка или взема заключението на вещо лице. Следователно, обстоятелството относно неплатените вноски с настъпил падеж до датата на подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ по чл. 417 ГПК, може да бъде установено в исковото производство включително чрез служебно назначаване на вещо лице и изслушването на заключението по назначената експертиза, представено по делото, от което да може да се определят какви са падежиралите и незаплатени суми от страна на длъжника до датата на подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение. На следващо място, следва да се има предвид и обстоятелството, че за нуждите на заповедния процес извлечението следва да съдържа основните параметри на възникналите между страните договорни отношения -

индивидуализация на страните, предмет, вид и размер на кредита, усвояване, последна платена вноска, неплатени вноски - колко, дата и падеж, настъпила и кога изискуемост - предсрочна или друга и на коя дата, неизплатена главница, договорна лихва, наказателна или друга лихва и периода за който е начислена; имената, изпълнявана длъжност и подписи на съответните длъжностни лица, изготвили извлечението и данни за упълномощаването им, печат на кредитната институция. Следва да се отбележи и обстоятелството, че извлечението от счетоводните книги задължително се разглежда и обсъжда от заповедния съд заедно с представените други доказателства със заявлението - договор за банков кредит, погасителен план, уведомяване на длъжника за настъпила предсрочна изискуемост на кредита и основаниято за това. Тези документи следва да се разглеждат в тяхната взаимовръзка и зависимост и в резултат на общата им преценка съдът следва да направи извод за това дали е основаниято на чл. 417, т. 2 от ГПК за издаване на заповед за изпълнение и изпълнителен лист.

С оглед на гореизложеното, следва да се приеме за правилно становището, че за уважаване на иска по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК за установяване длъжимост на вземане по договор за банков кредит поради предсрочна изискуемост, когато тя не е била обявена на длъжника преди подаване на заявлението, не е условие вноските с настъпил и ненастъпил падеж да бъдат разграничени в заявлението за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ по чл. 417 ГПК, в извлечението от счетоводни книги и в исковата молба по чл. 422, ал. 1 ГПК.

Приложение: съгласно текста.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВИСШИЯ
АДВОКАТСКИ СЪВЕТ:

РАЛИЦА НЕГЕЛДОВА

